

Prova lliure per a l'obtenció del títol de graduat/ada en educació secundària obligatòria

Convocatòria 10/2024

Àmbit social

<p>Cognoms i nom _____</p> <p>DNI/NIE/Passaport _____</p> <p>Data _____</p>	<p>PUNTUACIÓ TOTAL</p>
--	-------------------------------

INSTRUCCIONS

- Teniu dues hores per fer la prova.
- Abans de començar la prova, empleneu les dades personals a la portada.
- Llegiu atentament cada pregunta abans de contestar-la.
- Responeu cada pregunta tan bé com pugueu i en l'espai corresponent.
- A continuació passeu a la pregunta següent.
- Si us equivoqueu, ratlleu la resposta equivocada i marqueu clarament la nova resposta.

Activitat 1

[25 punts]

Llegiu el text i contesteu les preguntes.**Com podem pensar les ciutats en perspectiva de gènere?**

L'urbanisme no és neutre, és sexuat i sexista. Una de les primeres teòriques a alertar-ho va ser la historiadora urbana nord-americana Dolores Hayden, a la qual se li han sumat moltes d'altres com Jane Darke, que adverteix que la ciutat és un espai de propietat patriarcal. Tal com denunciaven moltes anàlisis feministes, la configuració urbana ha estat planificada tradicionalment pels homes. Quines conseqüències ha tingut això per a les dones? Quin model de ciutat tenim encara? Com seria un urbanisme feminista?

Segons una enquesta del 2011 de l'Institut Català d'Estadística, les dones dediquen 3 hores i 54 minuts al dia a tasques de gestions per a la llar i per a la família, mentre que els homes hi destinen gairebé la meitat, 2 hores i 2 minuts. Això comporta haver-se de moure a la ciutat sense que els espais estiguin pensats per a això.

La planificació urbanística només respon a les necessitats masculines, argumenta la urbanista Blanca Valdivia; per tant, hi ha desigualtats de gènere en l'organització d'espais i d'horaris. Per la seva banda, l'arquitecta i urbanista Itziar González afirma que darrere l'urbanisme de les ciutats hi ha el règim patriarcal, o sigui, les ciutats s'organitzen només segons les necessitats dels homes i de l'economia capitalista.

Aquesta **discriminació** s'aguditzava encara més en l'adolescència. Segons Valdivia, en aquesta etapa es fa evident un cert masclisme en l'apropiació del carrer, on els nois «se'l fan seu» i les noies es transformen en «invisibles». A les carències relacionades amb l'etapa adolescent, la qüestió de gènere hi afegeix encara més càrrega discriminatòria: «Ens hem trobat moltes noies que volen jugar a futbol al poliesportiu del seu poble, però que no ho poden fer perquè no hi ha vestidors per a elles».

El patriarcat, segons Itziar González, fomenta també la **gentrificació**, que es basa en la transformació de barris pobres o marginals en barris de luxe o centres econòmics, sobretot relacionats amb el turisme. Això comporta el tancament de les botigues de barri i la marxa del veïnat cap a zones més assequibles. Sense veïns i comerciants arrelats al barri hi ha més inseguretat, més risc que la ciutat ens desprotegeixi i ens faci més fràgils. Les dones senten inseguretat al carrer i aquesta por es tradueix a no sortir a certes hores, no anar per segons quins carrers o barris, ni agafar certs mitjans de transport. Com adverteix l'arquitecta Blanca Valdivia, «homes i dones no tenim la mateixa sensació d'inseguretat. Els homes tenen por dels robatoris, i les dones, de les agressions sexuals. El problema és que aquestes últimes ho tenen assumit com a natural, perquè les han socialitzat sota la por».

A Barcelona s'està treballant en dos projectes amb perspectiva de gènere amb aquesta voluntat de transformar els espais i fer-los més igualitaris: la reforma de la Meridiana i la creació de superilles. També a Girona l'esforç és significatiu. Les polítiques municipals d'igualtat de gènere preveuen el Pla especial de la Devesa, el parc més gran de la ciutat, que millorarà l'accessibilitat i la il·luminació. «Tenim claríssim que en l'àmbit urbanístic hem d'incloure la visió de gènere, perquè està acreditat que, en la nostra quotidianitat, homes i dones no fem el mateix ús de l'espai públic», explica el regidor de Paisatge i Hàbitat Urbà. Altres ciutats, com Santa Coloma de Gramenet i Figueres, estan anant en la mateixa direcció.

La visió de gènere a l'urbanisme ha d'ajudar a veure una oportunitat de canvi en les ciutats de concepció patriarcal i transformar-les en ciutats per a tothom, en què es valorin igual les tasques de cura i les tasques productives.

Text extret i adaptat de: *Critic*, 28/11/2018 [en línia]

<https://www.elcritic.cat/reportatges/com-podem-pensar-les-ciutats-amb-perspectiva-de-genere-10676>

1. Llegiu les frases següents relacionades amb el text i indiqueu si són vertaderes o falses. [3 punts; 0,5 punts per resposta encertada]

Frases	Vertadera	Falsa
Les botigues de barri representen un factor de seguretat per a la ciutadania.	V	
El capitalisme és una manera igualitària per gestionar l'economia.		F
La planificació de les ciutats amb perspectiva de gènere assegura igualtat i funcionalitat per a tota la ciutadania, minories incloses.	V	
Les ciutats són molt segures en tots els espais i a qualsevol hora del dia o de la nit.		F
Els homes i les dones utilitzen els espais urbans de la mateixa manera.		F
Les dones algunes vegades no agafen transport públic perquè tenen por de ser agredides.	V	

2. Completeu les frases basant-vos en les informacions donades en el text anterior. [3 punts; 0,50 punts per frase completada]

L'urbanisme no és neutre, sinó que... és sexuat i sexista.
La planificació urbanística només... respon a les necessitats masculines.
Durant l'adolescència es fa evident... un cert masclisme en l'apropiació del carrer.
Sense veïns i comerciants arrelats al barri... hi ha més inseguretat.
La inseguretat al carrer per a les dones és natural... perquè les han socialitzat sota la por.
La visió de gènere a l'urbanisme ha d'ajudar a veure una oportunitat de canvi en les ciutats.

3. El concepte de gentrificació és molt important per entendre com és actualment el desenvolupament de les ciutats. Basant-vos en la lectura del text, podeu explicar tres causes de la gentrificació i les seves conseqüències, sobretot per a les dones? [3 punts; 0,50 punts per element]

Façana a Barcelona, barri de Ciutat Vella. Imatge estreta i adaptada de:

<https://catalunyaplural.cat/ca/gentrificacio-activitat-economica-amor-impossible/>

La gentrificació és la transformació de barris pobres o marginals en barris de luxe o centres econòmics, sobretot relacionats amb el turisme.

CAUSA 1: En aquests barris les botigues de barri tanquen.

CONSEQÜÈNCIA: El veïnat marxa cap a zones més assequibles.

CAUSA 2: Sense veïns i comerciants arrelats al barri hi ha més inseguretat.

CONSEQÜÈNCIA: Més risc que la ciutat ens desprotegeixi i ens fragilitzi.

CAUSA 3: Les dones senten inseguretat al carrer i aquesta por es tradueix...

CONSEQÜÈNCIA: a no sortir a certes hores, no anar per segons quins carrers o barris, ni agafar certs mitjans de transport.

4. La il·lustració següent representa l'impacte de la gentrificació en alguns barris de Barcelona l'any 2016. A partir de la informació proporcionada a la graella, contesteu les preguntes.

Territori	IG 2016
Barcelona	0
Sant Antoni (l'Eixample)	1,98
El Carmel (Horta)	1,25
Pedralbes (les Corts)	-1,12
Sant Pere i Santa Caterina (Ciutat Vella)	0,87

Índex de gentrificació de Barcelona, any 2016. Imatge extreta de:
<https://www.lavanguardia.com/libros/libro/l-index-de-gentrificacio-de-barcelona-9788415526766>

a) Quin era el barri més afectat per aquest fenomen? [1 punt]

Sant Antoni (l'Eixample)

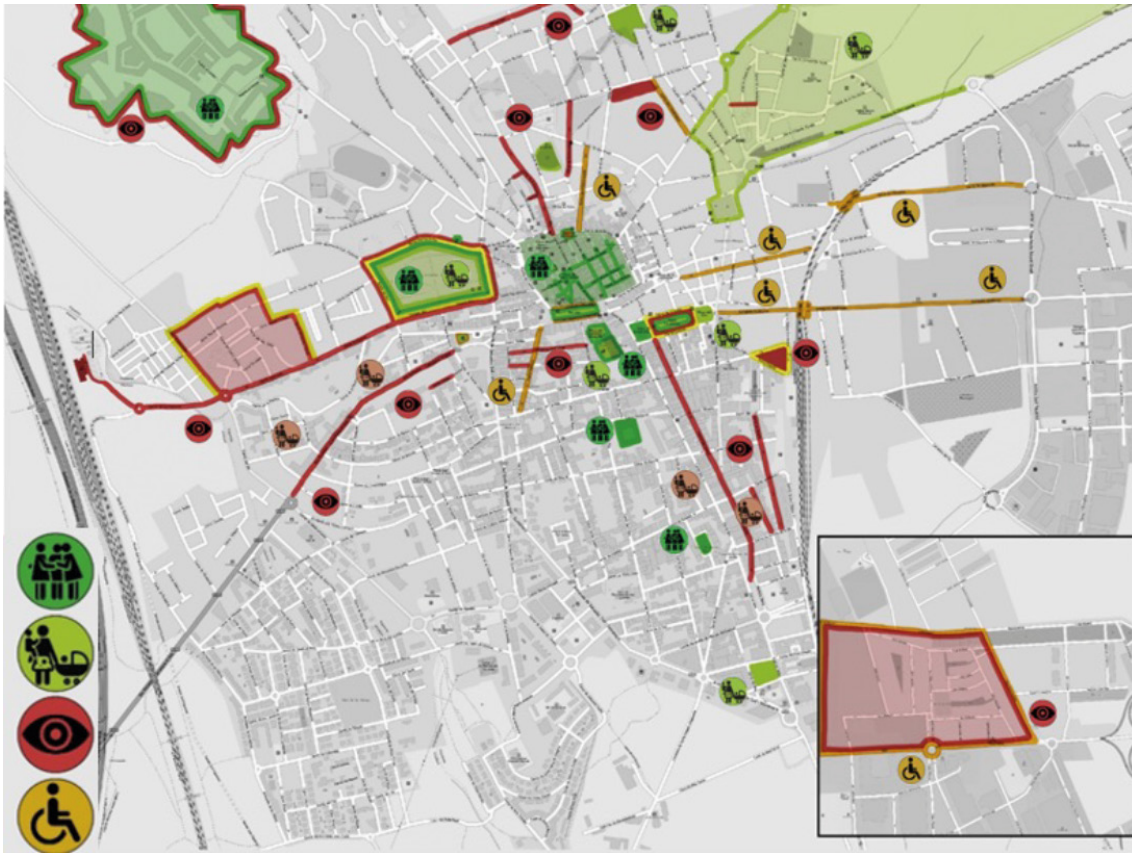
b) I el menys afectat? [1 punt]

Pedralbes (les Corts)

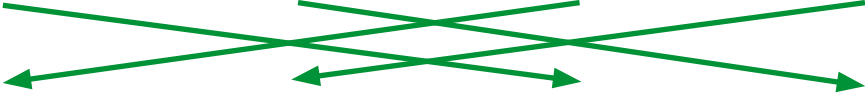
c) Segons les dades proporcionades, amb relació a l'afectació de la gentrificació, com es podria deduir la capacitat econòmica del barri? [2 punts]

Com més capacitat econòmica, menys gentrificació

5. L'Ajuntament de Figueres va publicar, l'any 2016, un mapa de la ciutat amb perspectiva de gènere i la seva llegenda. Tenint en compte aquest aspecte, observeu detingudament les imatges i amb una fletxa uniu les icones de la llegenda amb el seu significat. [2 punts; 0,5 punts per resposta encertada]

Mapa participatiu amb perspectiva de gènere, ciutat de Figueres, any 2016. Imatge extreta i adaptada de: <https://www.spora.ws/wp-content/uploads/2017/08/2017.cat-Mapa-participatiu-amb-Perspectiva-de-g%C3%A8nere-Spora.pdf>

			
			
Llocs on passar i aturar-se, sola o acompanyada	Llocs on anar quan tens cura d'altres persone	Llocs on et sents insegura i per on evites passar	Llocs on costa passar perquè són de difícil accés

6. L'any 2020, l'Ajuntament de Barcelona va posar noms de dona a sis carrers. Així i tot, la ciutat encara té el 90 % dels carrers amb noms d'home. Aquests noms de dona volen recordar i reconèixer «dones de l'activisme veïnal i polític del moviment obrer, de la cultura, i defensores dels drets de les dones».

Mapa de Barcelona, any 2020. Imatge extreta de: <https://www.timeout.cat/barcelona/ca/noticies/aquestes-son-les-sis-dones-que-donaran-nom-a-carrers-de-barcelona-092120>

Penseu en una dona important del món social, professional, polític... a qui us agradaria dedicar el nom d'un carrer, d'una plaça o d'un jardí i indiqueu:

- a) el seu nom i cognom;
- b) el motiu pel qual destaca, i
- c) una explicació i justificació de la importància de la seva activitat.

[4 punts; 1 punt pel nom, 1 punt pel motiu i 2 punts per l'explicació i la justificació]

Resposta oberta.

Nota: A criteri de la persona correctora.

Una de les manifestacions més importants d'art contemporani és l'*street art* o 'art de carrer'. L'origen d'aquest moviment s'ha de buscar cap a la dècada dels seixanta, amb els moviments de protesta que hi va haver a molts països. Tot i això, el veritable boom de l'art de carrer es va produir a mitjans dels anys noranta a les grans ciutats del món occidental. L'artista més conegut arreu és Banksy; tanmateix, avui dia també hi ha moltes dones: a Barcelona podem recordar Cinta Vidal, Musa71, Nuria Toll, Mireia Ruiz i Btoy, i a Lleida, Lily Brik.

L'art urbà expressa creativitat, innovació, denúncia social i rebel·lió contra les autoritats, el patriarcat i els poders econòmics.

7. A partir de la informació donada:

- a) Indiqueu la temàtica representada entre les dues opcions que es donen.
- b) Justifiqueu la vostra resposta.

[6 punts; 1 per cada obra: 0,5 punts per la temàtica encertada i 0,5 punts per la justificació]

☒ Diversitat ètnica i cultural ☐ Prostitució	 <p>Imatge extreta de: https://elgiroscopo.es/ruta-graffiti-y-street-art-en-el-raval-de-barcelona/</p>
<p>Justificació:</p> <p><i>Nota: Qualsevol justificació raonada i que no sigui homòfoba, racista ni violenta es considera acceptable.</i></p>	

☒ Immigració il·legal ☐ LGTBIQ	 <p>Imatge extreta de: https://elgiroscopo.es/ruta-graffiti-y-street-art-en-el-raval-de-barcelona/</p>
<p>Justificació:</p> <p><i>Nota: Qualsevol justificació raonada i que no sigui homòfoba, racista ni violenta es considera acceptable.</i></p>	

<p>☒ Amor lliure per a tothom</p> <p>☐ Immigració</p>	 <p>Imatge extreta de: https://www.instagram.com/p/CeT7QJjolyg/</p>
<p>☐ Dia mogut</p> <p>☒ Transformació de la vida</p>	 <p>Imatge extreta de: https://www.instagram.com/p/CgrL1X-LnmX/</p>
<p>☒ Treball femení</p> <p>☐ Eines del treball tèxtil</p>	 <p>Imatge extreta de: https://www.instagram.com/p/CfG5BDQq-eR/</p>
<p>☐ Un concert de Pablo Hasél</p> <p>☒ Llibertat d'expressió</p>	 <p>Imatge extreta de: https://www.instagram.com/p/CLMG7upFzrX/f</p>

Activitat 2

[25 punts]

La ciutat i la seva evolució històrica

Gràcies a les restes arqueològiques sabem que els primers assentaments humans es van formar durant la prehistòria.

Durant el paleolític hi havia grups poc nombrosos i nòmades, és a dir, que es traslladaven d'un lloc a l'altre a la recerca d'aliments, i sempre intentaven que fos a prop de rius o llacs. Les eines eren bàsiques i s'utilitzava el foc.

En canvi, durant el neolític es va començar a conrear la terra i a domesticar animals, la qual cosa va comportar un canvi en la manera de viure, que va esdevenir sedentària.

Assentament paleolític.

Assentament neolític.

Imatges extretes de: <https://www.studentsofhistory.com/comparing-the-paleolithic-neolithic-eras>

1. Observeu detingudament les dues imatges i classifiqueu els mots següents en dues columnes, segons si apareixen a la imatge del paleolític o a la del neolític. [2,5 punts; 0,25 per resposta correcta]

foc - agricultura - ramaderia - cova - recol·lecció - poble - caça
cabanyes de palla i fang - roba de pell d'animal - teixir

Paleolític	Neolític
Cova	Poble
Caça	Teixir
Recol·lecció	Ramaderia
Foc	Agricultura
Roba de pell d'animal	Cabanyes de palla i fang

2. Un dels primers exemples de ciutat organitzada va ser la polis, mot d'origen grec que significa 'ciutat'. Reconstruïu el text sobre l'estructura i el funcionament de la polis durant l'època arcaica i l'hel·lenística. [8 punts; 1 punt per resposta encertada]

- 1 Aquest nucli urbà estava dividit en dos espais principals: la part més elevada, l'acròpolis, una zona fortificada amb temples on es desenvolupava la vida religiosa i que servia com a zona «segura» en cas de guerres;
- 2 A poc a poc, les polis es van convertir en una comunitat política amb lleis i institucions pròpies en la qual els habitants exercien una intensa vida cívica, més important per al ciutadà que la seva vida privada.
- 3 Els homes acostumaven a passar molt temps fora dels seus habitatges, i per això no es preocupaven de tenir grans luxes.
- 4 A l'època arcaica, a Grècia, a partir del segle VIII aC, les persones de la mateixa família (clan) es van començar a reunir en agrupacions urbanes, a les quals es van afegir artesans i comerciants, donant vida a les polis.
- 5 Les noves ciutats es van construir segons un pla ordenat, amb carrers perpendiculars i paral·lels formant una quadrícula geomètrica. També es van construir edificis nous que existeixen avui dia, com les biblioteques i els museus.
- 6 A la ciutat no hi havia cases ostentoses ni grans palaus. La majoria de les cases estaven construïdes amb fang i fusta.
- 7 i la part baixa, amb els seus grans espais públics (com santuaris, teatres, gimnasos i l'àgora),¹ llocs dedicats a la vida civil, institucional i econòmica. Entorn d'aquests edificis públics es desenvolupava una xarxa de carrers residencials.
- 8 Solien tenir una sola planta, i si n'hi havia dues, tenien una escala exterior. El mobiliari estava format per baguls, llits, cadires, etc.
- 9 Més endavant, al segle V aC, durant l'època hel·lenística, va aparèixer un nou disseny de ciutat.
- 10 Pel que fa a la disposició, les polis constaven d'un nucli urbà envoltat i protegit per muralles, fora de les quals quedaven les zones rurals, on es desenvolupaven l'agricultura i la ramaderia.

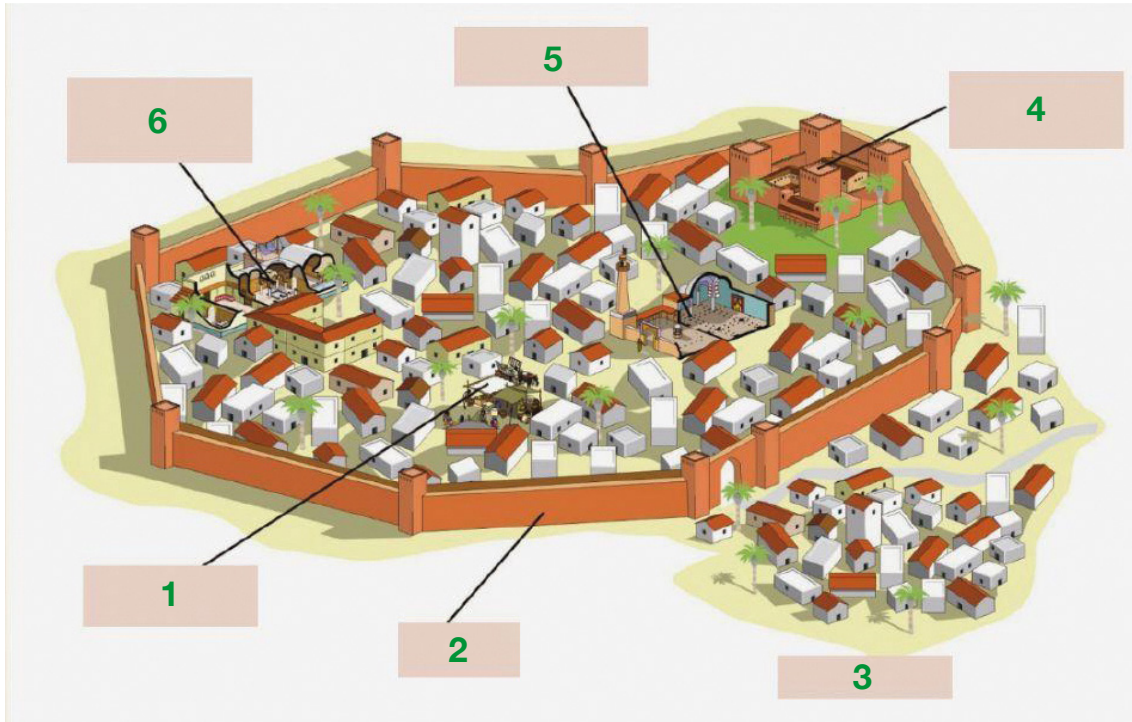
¹ L'àgora era la plaça principal.

Text extret i adaptat de: blocs.xtec.cat/socialsprimer/files/2015/03/POLISGREGA.pdf

Ordre correcte dels paràgrafs:

4	2	10	1	7	9	5	6	8	3
---	---	----	---	---	---	---	---	---	---

3. La ciutat islàmica. Les ciutats islàmiques van ser centres molt dinàmics, i n'hi ha alguna que va ser molt important, com és el cas de Bagdad, que va arribar a tenir més d'un milió d'habitants. Les ciutats eren el centre polític, religiós i comercial de la civilització islàmica. Llegiu les definicions i indiqueu-ne amb números les diferents parts. [3 punts; 0,5 punts per encert]

Ciutat islàmica medieval. Imatge extreta de: <https://www.liveworksheets.com/>

1. Soc o mercat: zona de botigues i tallers a banda i banda de carrerons.
2. Muralla: construcció per protegir la ciutat.
3. Raval: cases construïdes fora de la muralla.
4. Alcàsser: habitatge de la màxima autoritat de les ciutats.
5. Mesquita: lloc de reunió i pregària dels musulmans.
6. Hammam (bany àrab): lloc per prendre banys de vapor i relaxar-se.

4. La ciutat medieval i les seves olors. Ompliu els buits del text següent sobre les olors de les ciutats medievals. [2 punts; 0,2 punts per encert]

animals morts - tiragats a mar - un pou mort - al mar - les finestres - blanqueria -
les epidèmies - al carrer - olor de brutícia - gamma d'olors

La visita a una ciutat medieval comportava també la percepció de tota una **gamma d'olors**. Cada barri tenia les seves. La **blanqueria**, per exemple, amb la fortor de l'adobar de les pells; la peixateria amb la permanent olor de peix; l'olor de mar a la Ribera, i l'**olor de brutícia** una mica per tot arreu.

La neteja no era pas una característica de les ciutats d'aquell temps. I per això les autoritats urbanes tot sovint es preocupaven de fer crides perquè els veïns i les veïnes no embrutessin els carrers, no llancessin **animals morts** a la via pública des dels terrats i **les finestres**, ni aigua bruta per la porta, si abans no miraven que no passés ningú. Moltes cases tenien comuna privada o latrina, que donaven a **un pou mort** o una bassa, però les necessitats es feien moltes vegades als orinals, i el seu contingut més d'un cop anava cap **al carrer**, o a l'arena de la platja.

És interessant constatar com les autoritats urbanes relacionaven la pudor amb **les epidèmies**; veien clar com la manca d'higiene havia estat i continuava essent causa de les malalties que tot sovint, especialment als estius, afectaven la ciutat. Així, els consellers crearen l'ofici d'escombriaire. Compraven un ase i llogaven un home per tal que carregués sobre l'animal totes les brutícies que feien pudor i les llancés **al mar**.

És tan clara la intenció de treure dels carrers de Barcelona els animals morts, que al primer escombriaire barceloní li deien «**tiragats a mar**».

Text extret i adaptat de: apliense.xtec.cat/arc/node/1215

5. Ciutat renaixentista. La ciutat ideal de Sforzinda. Llegiu el text i contesteu les preguntes. [2 punts; 0,5 punts per encert]

Un exemple de ciutat ideal renaixentista és el mapa de la ciutat de Sforzinda, d'Antonio Averlino, conegut com a Filarete (1400-1469). El mapa de Sforzinda està recollit en el *Tractat d'Arquitectura*, escrit aproximadament entre 1461 i 1464. Sforzinda és l'ideal de la ciutat de Milà, i barreja projectes acabats amb altres idees en curs, caracteritzats per un fort simbolisme còsmic i capaços de combinar tensions medievals i idees renaixentistes.

El seu nom és un homenatge al senyor de Milà, Francesco Sforza. A l'interior de Sforzinda, Filarete insereix un edifici que existia realment i que encara avui es manté en peu, l'Ospedale Maggiore (també conegut com l'Hospital Central o Ca' Granda), l'actual seu de la Universitat de Milà. La inclusió d'aquest edifici a la ciutat ideal de Sforzinda, a petició del mateix Sforza com a homenatge als milanesos, simbolitza la seva importància i funcionalitat.

Aquesta ciutat ideal té la forma d'una estrella de vuit puntes, generada per la rotació de 45° de dos quadrats iguals. El resultat és, doncs, un polígon perfecte amb un total de setze vessants que formen el perímetre de les muralles, amb vuit portes d'accés «en correspondència amb els vèrtexs interiors i vuit torres de vigilància situades als vuit vèrtexs exteriors, mentre que un fossat de protecció circular circumscriu la planta sencera». Els setze carrers que condueixen a les portes i les torres de guaita es bifurquen des del centre, mentre que el centre es caracteritza per una plaça principal, en la qual s'enfronten la catedral i el palau del Senyor, i per dues places més petites, on hi ha els principals edificis públics i de serveis. Sforzinda és l'exemple més actual de ciutat ideal o món nou, ideal i perfecte per a l'artista renaixentista. La seva forma geomètrica precisa i rigorosa defineix la perfecció i la definició de la realitat, que en aquest cas coincideix amb la ciutat. La geometrització rigorosa de l'aspecte urbanístic fa referència simbòlicament a la perfecció de la societat que haurà de viure en aquests espais, segons un model ètic i jeràrquic perfecte i lliure de conflictes.

Text extret i adaptat de:

<https://www.iltimoniere.it/gennaio-2021/sforzinda-la-citta-ideale-milanese-del-rinascimento/>

a) Quin és l'origen del nom de la ciutat Sforzinda?

El seu nom és un homenatge al senyor de Milà, Francesco Sforza.

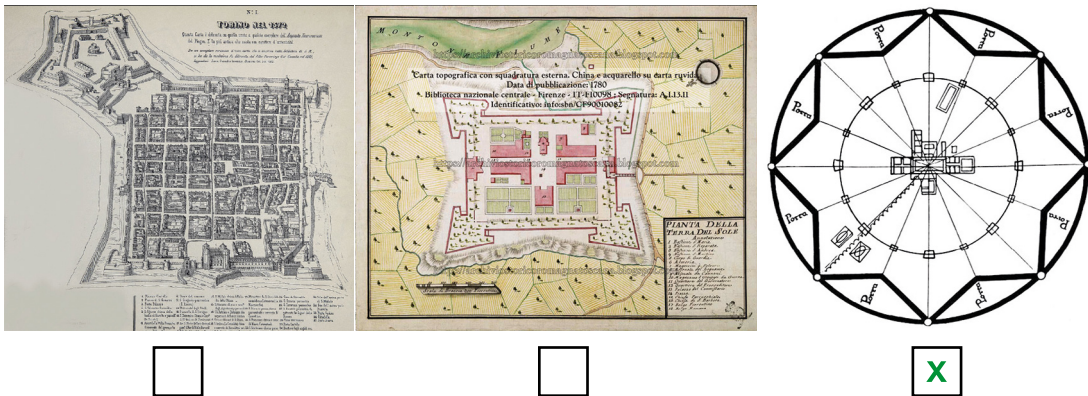
b) Sforzinda representa una figura geomètrica perfecta. Quina és?

La ciutat té la forma d'una estrella de vuit puntes, generada per la rotació de 45° de dos quadrats iguals. El resultat és un polígon perfecte amb un total de setze vessants.

c) Feu una petita descripció de la ciutat segons la informació del text.

Els setze vessants del polígon formen el perímetre de les muralles. Tenen vuit portes d'accés i vuit torres de vigilància, i un fossat de protecció circular que circumscriu la planta sencera. Els setze carrers que condueixen a les portes i les torres de guaita es bifurquen des del centre, mentre que el centre es caracteritza per una plaça principal, en la qual es troben la catedral i el palau del Senyor, i per dues places més petites on hi ha els principals edificis públics i de serveis.

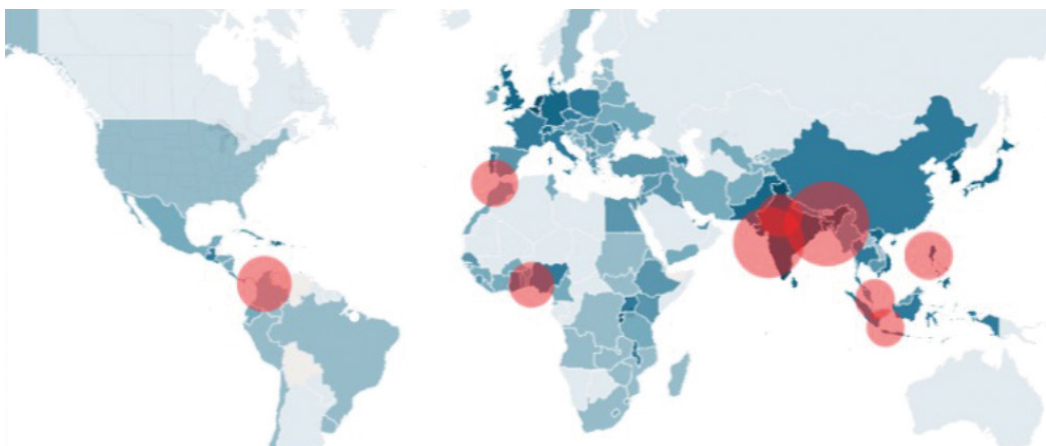
d) D'acord amb la descripció del text, indiqueu quin dels mapes següents representa la ciutat de Sforzinda.

Imatges extretes de: www.atlanteditorino.it/mappe.html, archivistoricoromagnatoscana.blogspot.com/p/blog-page_7.html, es.m.wikipedia.org/wiki/Archivo:Idealstadt.jpg

6. Segons les Nacions Unides, la meitat de la població del món viu en grans ciutats, i s'espera que de cara a l'any 2030 ho faci el 60 %. El cercles al mapa que veureu a continuació representen les ciutats més poblades del món, com ara Medellín (Colòmbia), Casablanca (Marroc), Lagos (Nigèria) o Dacca (Bangladesh). D'entre les ciutats esmentades, indiqueu-ne una per a cada continent. [1,5 punts; 0,5 punts per encert]

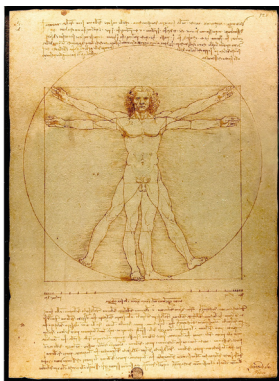
Àsia	Àfrica	Amèrica
Dacca	Lagos, Casablanca	Medellín

Mapa de les ciutats més poblades del món. Imatge extreta de: <https://www.europapress.es/internacional/noticia-asi-vivir-nueve-ciudades-mas-densamente-pobladas-mundo-20170525103609.html>

7. L'art renaixentista va ser un període molt fecund quant a pintura, escultura i arquitectura. Es van crear obres que encara avui dia són apreciades i visitades per milions de persones als museus de tot el món. Relacioneu cada obra amb el seu autor i el museu i la ciutat que l'acullen. [6 punts; 1 punt per encert]

1. <i>El naixement de Venus</i>, de Sandro Botticelli. Florència, Galleria degli Uffizi	2. <i>La Mare de Déu de les roques</i>, de Leonardo da Vinci. París, Museu del Louvre	3. <i>Díptic del duc d'Urbino</i>, de Piero della Francesca. Florència, Galleria degli Uffizi
4. Cúpula del Duomo, de Filippo Brunelleschi. Florència	5. <i>Retrat de dona</i>, d'Antonio Pollaiuolo. Nova York, Metropolitan Museum of Art	6. <i>L'home de Vitruvi</i>, de Leonardo da Vinci. Venècia, Galeria de l'Acadèmia

6

4

5

1

3

2

Imatges extretes de: Wikimedia Commons i <https://www.analisdellopera.it/piero-della-francesca-dittico-trionfale/>

Diversitat ètnica i cultural

Activitat 2

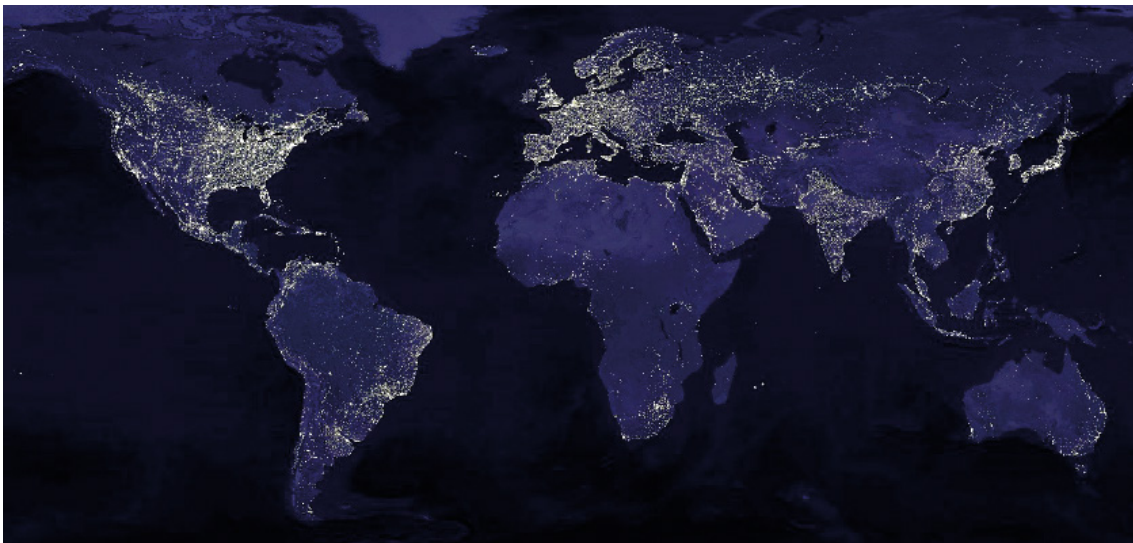
Activitat 3

[25 punts]

La ciutat i l'economia

Un dels factors que ens ajuden a diferenciar el món urbà del món rural és la concentració de població en un mateix espai, és a dir, que a les ciutats hi viuen més persones que en l'àmbit rural. Però les ciutats no es troben distribuïdes de manera equilibrada en el planeta.

1. Observeu el següent mapa del món que representa la nit en els diferents continents i responeu a les qüestions plantejades.

Exemple de la Terra de nit (Terra hipotètica), on es veuen les llums produïdes per tot el planeta.
Imatge extreta de: Wikimedia

a) Quina relació tenen les zones il·luminades de la imatge amb les zones urbanes?
[1 punt]

La il·luminació es correspon a les zones urbanes. Com més concentració urbana, més il·luminació.

b) A la llista següent, marqueu amb una creu on es concentra la majoria de la població urbana del planeta. Tingueu present que hi ha més respostes que opcions correctes. [2 punts; 0,25 punts per encert]

☒ Estats Units d'Amèrica	☒ Europa	☐ Zona central del Brasil i Mongòlia
☐ Centre d'Àfrica	☐ Nord d'Àsia	☒ Índia i sud-est asiàtic
☒ Sud del Canadà	☒ Costa oriental de la Xina, Corea i el Japó	☒ Costa nord d'Àfrica
☒ Mèxic i costa del Carib	☒ Zona de Sud-àfrica	☐ Nord d'Austràlia

c) Diguen una raó per la qual creieu que es dona aquesta diferència lumínica. [1 punt]

Resposta oberta, algunes respostes correctes podrien ser:

- a causa de la industrialització,
- la població principalment es concentra en les zones de costa i zones d'interior ben comunicades, etc.

2. Llegiu el text següent i responeu a les qüestions plantejades.

Cap a una urbanització creixent del món

Sobre la base d'estadístiques contemporànies, les dades de distribució del capital humà a les ciutats dels EUA no deixen lloc per a gaires dubtes: com més gran és la dimensió de la ciutat, més elevada és la proporció de població amb estudis superiors. Així, mentre que a la conurbació Nova York - Newark - Nova Jersey (amb una població activa de 10,5 milions de persones) el 41,7 % de la població activa té formació universitària, el percentatge cau en 10 punts quan les ciutats se situen a la franja de menys d'un milió de persones de població activa.

Per a un economista, el fet que una ciutat acumuli més capital humà que una altra de més petita té com a implicació que hi hagi una elevada correlació entre la taxa d'urbanització (és a dir, el percentatge de la població del país que viu en ciutats) i el grau de desenvolupament. Segons les dades de les Nacions Unides, això és efectivament així: els països de rendes altes i mitjanes presenten, de mitjana, el 80 % i el 60 % de població urbana, respectivament, i els de rendes baixes, el 30 %.

Segons les projeccions de les Nacions Unides, si el 1950 dues terceres parts de la població eren rurals, el 2050 dues terceres parts seran urbanes. És el resultat del fort creixement de la població urbana: entre el 2014 i el 2050, la taxa anual de creixement de la població urbana als països menys avançats doblarà la de la població total i la quadruplicarà als països avançats. Per descomptat, el gros de l'augment de la urbanització es donarà a Àsia i a Àfrica, que acumularan el 90 % de l'increment. El 2050, la meitat de la població urbana mundial es concentrarà a Àsia (el 25 % a la Xina i a l'Índia) i el 21 % a Àfrica.

Canviarà molt la tipologia de ciutat? Anirem cap a un món de megaciutats? Segons les Nacions Unides, la distribució del futur serà similar a l'actual, tot i que amb una tendència més gran a les grans aglomeracions. Així, situats en aquest cas en un horitzó temporal una mica més proper, el 2030, el percentatge de la població urbana que viurà en megaciutats (és a dir, les que tinguin més de 10 milions d'habitants) serà del 14,4 % de la població urbana total, una mica per damunt de l'11,7 % del 2014.

El fenomen de la urbanització, per tant, és rellevant i ho serà encara més en el futur. En aquest context, entendre bé quins són els fenòmens econòmics que condueixen al creixement urbà és central. La justificació que es dona a l'existència de les ciutats des del punt de vista de l'economia és que la localització de persones i d'activitats es produeix perquè els beneficis de l'aglomeració superen els costos.

Text extret de: <https://www.caixabankresearch.com/ca/economia-i-mercats/mercat-laboral-i-demografia/cap-urbanitzacio-creixent-del-mon>

a) L'autor considera que hi ha alguna relació entre la dimensió de la ciutat i el desenvolupament econòmic dels seus habitants? Argumenteu la vostra resposta. [2 punts]

Sí, ja que segons l'autor «com més gran és la dimensió de la ciutat, més elevada és la proporció de població amb estudis superiors». Segons les dades de les Nacions Unides, això és efectivament així: els països de rendes altes i mitjanes presenten, de mitjana, el 80 % i el 60 % de població urbana, respectivament, i els de rendes baixes, el 30 %.

b) En quins continents serà més elevada la taxa anual de creixement de la població urbana? [1 punt]

Àsia i Àfrica. (0,5 punts per resposta encertada)

c) En l'últim paràgraf del text es diu que des del punt de vista econòmic, «els beneficis de l'aglomeració superen els costos». Indiqueu dos factors que poden refermar aquesta afirmació. [2 punts]

Valorar, entre d'altres:

- **els increments de productivitat que es produeixen en augmentar la densitat de població**
- **creixement laboral**
- **accés més ràpid als canvis tecnològics**
- **concentració de talents**

3. Llegiu el text següent i responeu a les qüestions plantejades.**Un barri de l'Hospitalet amb el doble de densitat de població que Manhattan**

La Florida té el percentatge d'habitants per quilòmetre quadrat més gran d'Espanya

Salvador Martín anava cada matí a treballar a Barcelona i no es fixava en què estava passant al seu barri, la Florida, i a tot el municipi de l'Hospitalet. Però un bon dia —devia ser a finals dels anys seixanta, principis dels setanta—, va pujar passejant fins a dalt del turó i es va emportar un ensurt quan va veure tot el que s'havia construït. «Però si tot això era una muntanya», va pensar. Martín, de 81 anys, i el seu amic Antonio García, de 84, van veure créixer la seva barriada de manera desmesurada des que van arribar en els anys cinquanta als habitatges socials de la Florida; durant els setanta i els vuitanta van lluitar des de l'associació de veïns per aconseguir uns serveis que se'ls resistien (col·legis, ambulatoris...), i avui segueixen intentant millorar la vida del barri més ple a vessar de la ciutat més densament poblada d'Espanya.

A l'Hospitalet de Llobregat (252.000 habitants) hi viuen 18.514 persones per quilòmetre quadrat. Però en el districte IV, a la Florida i a les Planes, 43.000 veïns es reparteixen 0,8 quilòmetres quadrats, xifra que significa que la seva densitat de població és el doble que la de Manhattan i que està per sobre de gairebé tots els districtes de Manila (Filipines). Són els més atapeïts entre els atapeïts.

Com es nota això a la Florida? En Salvador i l'Antonio parlen de com de difícil és aparcar, de com de ple va el metro al matí (les tres línies del barri registren 9,1 milions de viatgers mensuals), però, sobretot, de problemes de convivència en un barri que és tant superpoblat com humil: el 2014 hi havia més d'un terç d'atur registrat i gairebé un terç de població sense estudis (davant del 26 % de l'Hospitalet i el 10 % de Catalunya). «El pitjor és a l'estiu, que surten grups de gent al carrer i s'hi estan fins a altes hores de la nit. En conec algun que se n'ha hagut d'anar a dormir a casa dels avis per poder dormir», explica Martín.

Text extret i adaptat de: *El País*, 28/2/2016 [en línia]
https://cat.elpais.com/cat/2016/02/23/catalunya/1456224524_967983.html

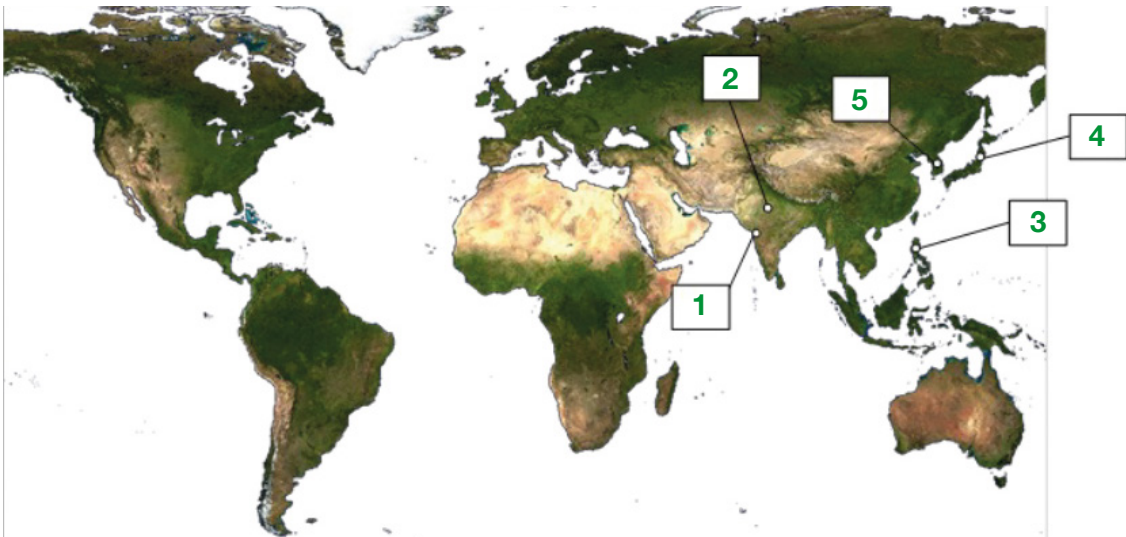
Situeu en el mapa les cinc àrees metropolitanes més densament poblades del planeta l'any 2022. Per dur a terme aquest exercici, seguiu les indicacions següents:

a) En primer lloc, numereu les cinc àrees metropolitanes amb més densitat de població de l'1 al 5 en la columna «Posició». *[2,5 punts; 0,5 punts per encert]*

Posició	Àrea metropolitana	Població	Àrea (km ²)	Densitat de població (hab./km ²)
4	Tòquio	32.450.000	8.014	4.049
5	Seül	20.550.000	5.076	4.048
	Ciutat de Mèxic	20.450.000	7.346	2.784
3	Manila	20.072.218	3.629	5.531
	Nova York	19.750.000	17.884	1.104
1	Bombai	19.200.000	2.350	8.170
	Jakarta	18.900.000	5.100	3.706
	São Paulo	18.850.000	8.479	2.223
2	Delhi	18.600.000	3.182	5.845
	Osaka-Kobe-Kyoto	17.375.000	6.930	2.507

Taula extreta de: ca.wikipedia.org

b) Tot seguit, ompliu els buits del mapa següent indicant el número d'ordre resultant de l'exercici anterior. *[2,5 punts; 0,5 punts per encert]*

Mapa extret de: ca.wikipedia.org

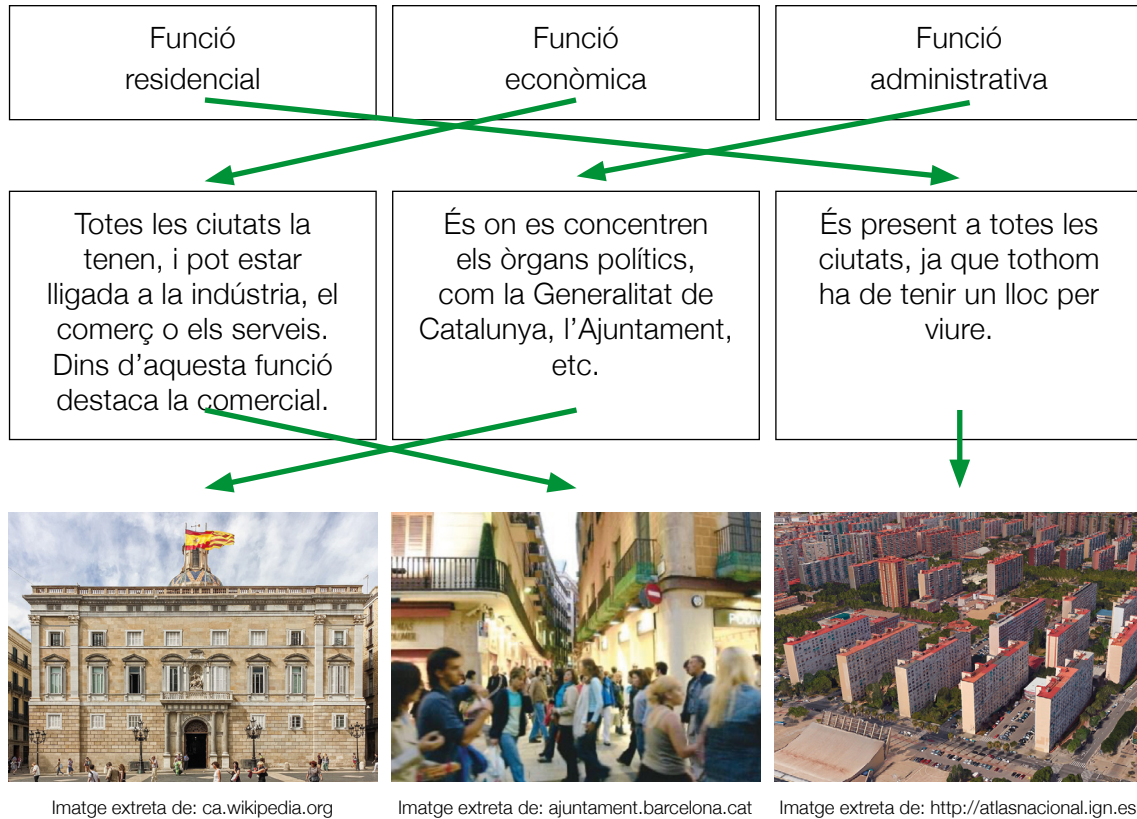
c) Tenint present el que diu el text del principi i les dades de la taula anterior, digueu en quina de les àrees metropolitanes de la taula es poden preveure més problemes de convivència. Argumenteu-ho amb les vostres paraules. *[2 punts]*

1 punt per encert de l'àrea metropolitana i 1 punt per argumentació correcta.

L'àrea metropolitana és Bombai. El text relaciona de manera directa la densitat de població amb els problemes de convivència.

4. Les funcions urbanes són el conjunt d'activitats dutes a terme diàriament per la població i determinen l'ús que aquesta fa de la ciutat. Com més gran és una ciutat, més funcions desenvolupa, ja que ha de satisfer més necessitats. Són ciutats multifuncionals, és a dir, que tenen més d'una funció.

Uniu les tres principals funcions urbanes amb la seva definició i les imatges que trobareu. [3 punts; 0,5 per relació correcta]

5. Hi ha ciutats que contenen entre les seves construccions algunes edificacions que per la seva arquitectura, antiguitat i bellesa són expressions artístiques reconegudes a escala internacional. Aquestes són centres turístics molt importants que atrauen milers de persones cada d'any.

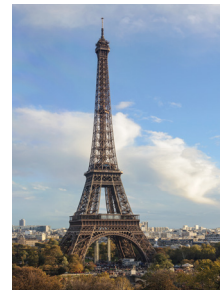
Col·loqueu a cada imatge el nom del monument i la ciutat on es troba. Hi ha

més noms i ciutats que respostes correctes. [6 punts; 0,5 punts per encert]

Possibles noms: Guggenheim, Colosseu, Taj Mahal, Sagrada Família,

Estàtua de la Llibertat, Temple de Shiva, Louvre, Catedral de Notre-Dame, Torre Eiffel

Possibles ciutats: Nova York (Estats Units), Nova Delhi (Índia), Barcelona

Nom	Guggenheim	Nom	Taj Mahal	Nom	Torre Eiffel
Ciutat	Bilbao (Espanya)	Ciutat	Agra (Índia)	Ciutat	París (França)

Nom	Sagrada Família	Nom	Colosseu	Nom	Estàtua de la Llibertat
Ciutat	Barcelona (Espanya)	Ciutat	Roma (Itàlia)	Ciutat	Nova York (Estats Units)

Imatges extretes de: ca.wikipedia.org

Activitat 3

Activitat 4

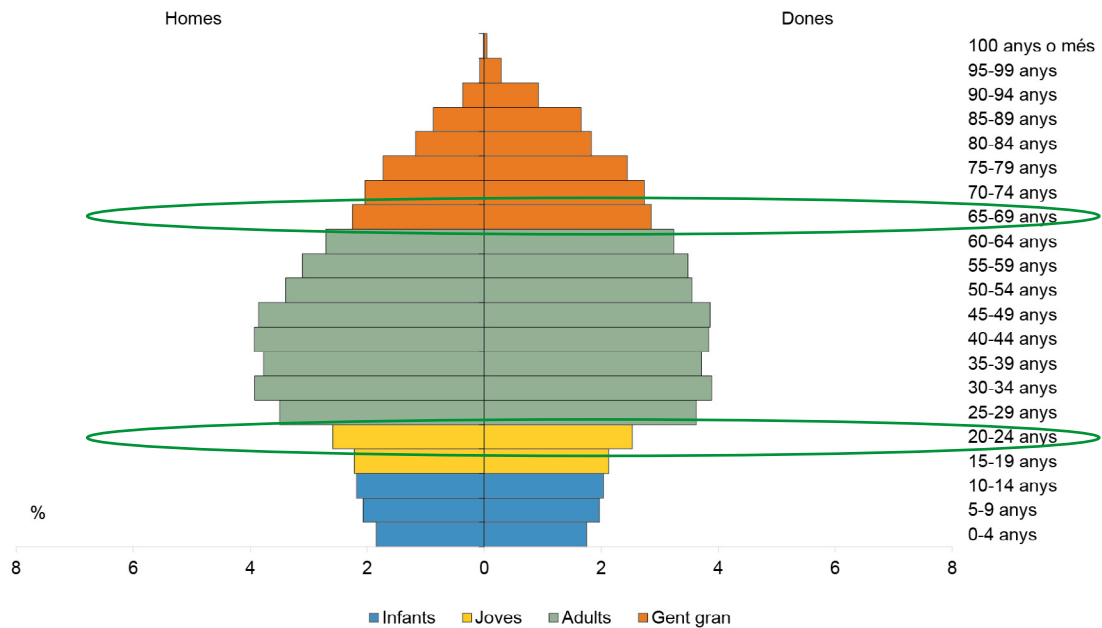
[25 punts]

La ciutat i les seves problemàtiques actuals

Demografia

1. Observeu el gràfic següent i responeu a les qüestions plantejades.

Piràmide de població de Barcelona, a 1/1/2022

La piràmide té una forma pròpia de societats desenvolupades, amb taxes de natalitat i mortalitat molt baixes, fet que es tradueix en un **creixement natural molt baix**. Les cohorts a la base de la piràmide són poc nombroses i van en retrocés. **La franja de 20 a 24 anys (aproximadament la d'incorporació al mercat de treball) té gairebé la mateixa població que la de 65 a 69 anys (aproximadament l'edat de la jubilació), al voltant de 83.000/84.000 persones.**

Informació extreta de: *La població de Barcelona: Síntesi de resultats, 2022* [en línia]
https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/126368/1/La_poblacio_de_Barcelona_2022A.pdf

a) Expliqueu a què es refereix el text quan diu que la piràmide mostra «un creixement natural molt baix» i exposeu amb les vostres paraules les raons que apareixen en el text perquè es doni aquest fenomen. [2 punts; 1 punt per encert]

El creixement vegetatiu (també anomenat creixement natural) és la diferència anual entre el nombre de nascuts i el de morts en una població determinada. Si hi predominen les defuncions, la població disminueix, si no, la població augmenta. (1 punt)

Per tant, quan el text diu que la piràmide mostra «un creixement natural molt baix» es refereix al fet que la població creix lentament o no creix si només tenim en compte els naixements i les defuncions. (1 punt)

b) La franja de 20 a 24 anys (aproximadament la d'incorporació al mercat de treball) té gairebé la mateixa població que la de 65 a 69 anys (aproximadament l'edat de la jubilació). Assenyaleu al gràfic les franges on es troben aquestes informacions i digueu quina problemàtica demogràfica mostren aquestes dades. [2 punts; 1 punt per encert]

La resposta correcta es troba al mateix gràfic.

Problemàtica d'envelliment de la població.

c) Segons les dades representades en la piràmide de població, digueu si creieu que podria ser veritable o falsa l'afirmació següent: «L'esperança de vida a la ciutat de Barcelona és més alta per a les dones que per als homes». [1 punt]

És veritable.

Al gràfic es veu clarament que la població de dones és més gran en comparació a la d'homes i, a més, és l'única població present en la franja d'edat de 100 anys o més.

Turisme i dret a l'habitatge

2. Llegiu el text següent i responeu a les qüestions plantejades.

La tornada de viatgers a Barcelona: de la turismofòbia a la necessitat

El retorn d'un turisme respectuós i sostenible és una oportunitat per revertir el drama del tancament d'establiments a la ciutat

Barcelona és una ciutat de turistes per excel·lència. Durant anys, la capital catalana ha estat una de les destinacions preferides per a europeus, nord-americans i asiàtics, que alhora actuaven com un dels pilars per al comerç barceloní. Tot i això, l'estiu passat la capital es va enfrontar al seu primer estiu sense viatgers i la situació es va revertir.

Els carrers desèrtics, les persianes abaixades i les terrasses buides van passar a ser l'estampa d'una ciutat que s'ha vist colpejada per la crisi del coronavirus, amb una caiguda de la facturació de fins a la meitat en els establiments més cèntrics. Actualment, davant d'una recuperació econòmica que es forja amb el retorn de turistes a la ciutat, es retrata la importància vital de l'arribada de visitants internacionals.

El concepte de *turismofòbia* va aterrar amb força a Barcelona l'any 2017, quan la ciutat va ser l'escenari de pintades, manifestacions, insults i fins i tot agressions a turistes. Per aquelles dates, el crit de «Tourists go home» ('Turistes, marxeu a casa') ressonava a les principals atraccions com la Rambla o la Barceloneta.

Ara, davant la caiguda d'un sector que representava el 12 % del PIB i generava un 9 % de la feina de la ciutat, és «inimaginable rebutjar l'arribada de viatgers» quan són «l'única salvació», considera en Juan, un paradista de la Rambla. Tot i això, la majoria de venedors coincideixen que la crisi de la covid és una «oportunitat per reformular el model turístic».

Text extret i adaptat de: *Metròpoli*, 11/6/2021 [en línia]

https://www.metropoliabierta.com/economia/vuelta-viajeros-barcelona-turismofobia-necesidad_40489_102.html

- a) Expliqueu amb les vostres paraules què vol dir el concepte de *turismofòbia*.
[1 punt]

La turismofòbia és el temor, rebuig o aversió social a qualsevol tipus de turisme que poden sentir els ciutadans de les grans ciutats. En el moment de la correcció cal tenir present que l'aspirant s'expressi amb les seves pròpies paraules.

b) Digueu dues causes que poden haver contribuït a la turismofòbia d'alguns ciutadans de grans ciutats, com per exemple Barcelona. [1 punt; 0,5 punts per causa]

Resposta oberta. Algunes possibles respostes correctes podrien ser:

- **La massificació turística**
- **El comportament incívic per part d'alguns grups de turistes**
- **La no regulació de l'arribada de turistes**
- **Concentració de turisme en determinades zones de la ciutat, etc.**
- **Trencar amb la vida quotidiana dels ciutadans de la ciutat afectats per l'arribada de turistes**
- **Augment del cost de la vida**
- **Excés de soroll i de contaminació provocada per la gran quantitat de turisme**
- ...

**Tot i que el text està centrat en la ciutat de Barcelona, es poden considerar correctes totes les respostes que facin referència a motius que es donin en les grans ciutats.*

c) Segons la informació del text, expliqueu amb les vostres paraules a quina contradicció es refereix el títol del text «La tornada de viatgers a Barcelona: de la turismofòbia a la necessitat». [1 punt]

El text mostra, d'una banda, la necessitat d'arribada de turisme per mantenir l'economia de la ciutat, i de l'altra, el rebuig que es va generar l'any 2017 per la gran massificació turística que va viure la ciutat. En el moment de la correcció cal tenir present que l'aspirant s'expressi amb les seves pròpies paraules.

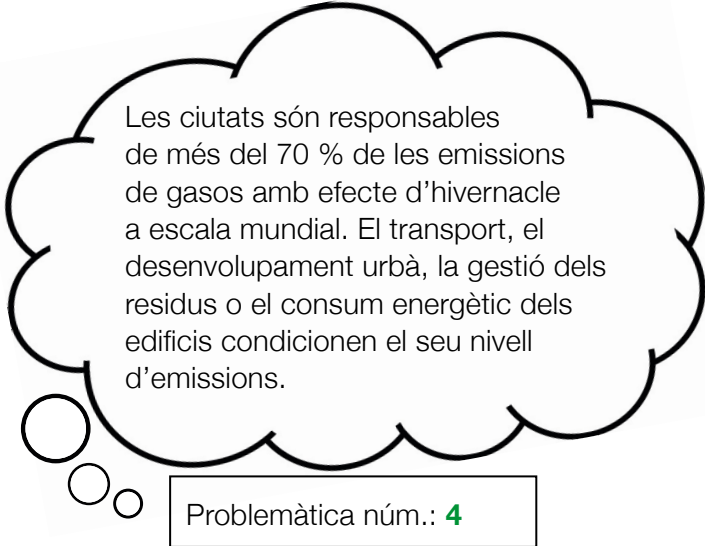
Els problemes de les ciutats

Les ciutats són espais que porten associades una sèrie de problemàtiques que afecten àmbits i sectors molt diversos, com l'econòmic, el mediambiental, el socioeconòmic i el demogràfic, entre d'altres.

3. Relacioneu cada una de les problemàtiques de la llista següent amb les explicacions que es mostren a continuació indicant-hi el número corresponent. [7 punts; 1 punt per encert]

Problemàtiques:

1. Desigualtat. Creix la bretxa entre rics i pobres
2. Habitatge. Un negoci sotmès a l'especulació
3. Urbanisme. Megalòpolis poc sostenibles
4. Canvi climàtic. Gasos, residus i contaminació
5. Transició energètica. Dependència total del petroli, el carbó i el gas natural
6. Smart cities. Qui controlarà les dades?
7. Seguretat. Criminals, narcos i terroristes globals

Les ciutats són responsables de més del 70 % de les emissions de gasos amb efecte d'hivernacle a escala mundial. El transport, el desenvolupament urbà, la gestió dels residus o el consum energètic dels edificis condicionen el seu nivell d'emissions.

Problemàtica núm.: **4**

La proliferació de pisos turístics i l'aterratge de fons especuladors han provocat un increment dels preus de l'habitatge.

Problemàtica núm.: **2**

L'expulsió progressiva dels barris centrals del veïnat amb menys recursos ha fet augmentar la segregació urbana a les grans ciutats.

Problemàtica núm.: **1**

Les principals empreses beneficiades amb l'extensió de les ciutats intel·ligents són les empreses privades que s'embutxaquen grans quantitats de diners públics amb la implementació de la tecnologia necessària.

Problemàtica núm.: **6**

Si l'aposta és construir ciutats més grans amb un transport públic deficient, augmentaran les distàncies i la quantitat de desplaçaments en vehicle privat.

Problemàtica núm.: **3**

Les ciutats són espais vulnerables a patir una aturada tècnica, poden ser diana d'atacs terroristes i espais que concentren la comissió de diversos delictes.

Problemàtica núm.: **7**

Les ciutats consumeixen més del 70 % de l'energia mundial. Encara avui, els combustibles fòssils, com el petroli, el carbó o el gas natural, són les principals fonts d'energia del planeta.

Problemàtica núm.: **5**

Una de les problemàtiques associades a les ciutats està relacionada amb l'increment de les temperatures i els efectes de les onades de calor a les grans ciutats.

4. Llegiu el text i ompliu els espais en blanc que trobareu en el text. En aquest cas, hi ha més paraules que espais a omplir. [4 punts; 0,5 punts per encert]

urbanitzacions - pluviòmetres - ciutats - temperatura -
illa de calor - pobles - illa climàtica - illa de fred - termòmetres -
meteorològic - calòric - canvi climàtic

Amb els **termòmetres** al màxim com en les últimes setmanes, és inevitable comparar la calor que fa a les **ciutats** i als **pobles**. Però, hi ha diferència entre les temperatures de les urbs i les dels municipis més petits? Hi influeix el model urbanístic?

En el cas de les ciutats, a aquest augment de la temperatura s'afegeix l'anomenat «efecte **illa de calor**». Aquest fenomen **meteorològic** fa referència a la diferència de **temperatura** entre el centre d'una ciutat i la seva perifèria. Factors com la circulació de vehicles, el terra que trepitgem o els arbres que hi ha a la ciutat contribueixen a aquest efecte.

Si, segons les previsions de l'ONU, cada vegada viurà més gent a les ciutats i, a causa del **canvi climàtic**, les temperatures seran cada vegada més altes, llavors, com es poden adaptar les ciutats per disminuir l'impacte de la calor?

Els parcs són essencials, perquè un parc és com una **illa de fred** a la ciutat. La zona verda té un efecte diferent, ja que les temperatures en zones poblades d'arbres o parcs poden ser 1,5 °C o 2 °C més suaus.

Text extret i adaptat de: *El Periódico*, 17/8/2021 [en línia]
<https://www.elperiodico.cat/ca/societat/20210817/efecte-illa-calor-ciutats-estiu-verificat-11996456>

5. De totes les problemàtiques relacionades amb les ciutats que heu vist al llarg de tota la prova (les quatre activitats), trieu-ne dues i proposeu de manera raonada una solució per a cada una. Tingueu present que es tindrà molt en compte la vostra capacitat de raonament.

[6 punts; 0,5 punts per problemàtica i 2,5 punts per solució raonada]

Resposta oberta.

Es consideraran com a vàlides qualsevol de les problemàtiques sorgides en tota la prova (4 activitats). S'haurà de tenir en compte la capacitat de raonament de la persona aspirant. Es valorarà positivament que sigui capaç de relacionar els diferents aspectes que han sorgit al llarg de tota la prova.

Activitat 4

PUNTUACIÓ TOTAL
Puntuació màxima: 100 punts